

Inventarisatie Golfbaan Welschap 2003

Wil de Veer

Inventarisatie Golfbaan Welschap 2003.

Inleiding

Evenals in 2002 is besloten om ook in het jaar 2003 een vogelkartering te maken van Golfbaan Welschap, gelegen aan de Welschapsdijk te Eindhoven.

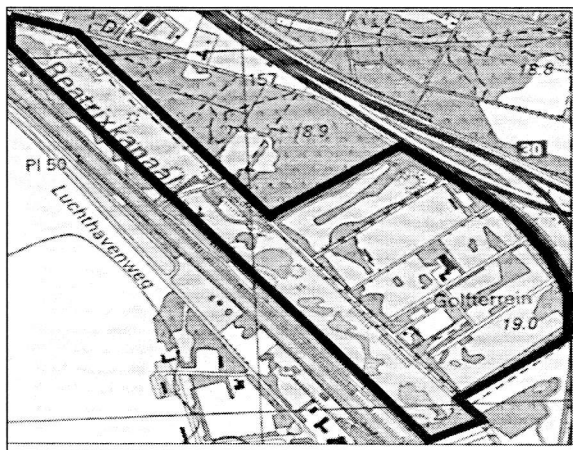
Het betreft de periode 1 januari 2003 tot en met 15 december 2003.

De inventarisatie is uitgevoerd voor alle voorkomende vogels, zowel broedend, pleisterend en/of voedsel zoekend.

De broedvogelmonitoring is uitgevoerd volgens de methode van de heer A.J. van Dijk, 'Broedvogels inventariseren in proefvlakken', SOVON, Beek-Ubbergen, 1996.

Bij de inventarisatie is uitgegaan van de vraag:

1. Welke vogels broeden in het gebied en hoe veel zijn dit er van iedere soort?
2. Waar bevinden zich de territoria van de broedvogels?
3. Welke soorten maken daarbij gebruik van een nestkast?
4. Welke soorten komen er regelmatig voor als niet-broedvogel?
5. Welke soorten komen er sporadisch voor als niet-broedvogel?

Het gebied

Het onderzochte gebied is gelegen in atlas-blok 5144-13 en heeft een oppervlakte van 49 hectare, verdeeld over twee stukken van 28 en 21 ha, gelegen in het noordwesten van Eindhoven, tussen de autosnelweg A-2 en het Beatrixkanaal, ter hoogte van de wijk Meerhoven. Het terrein is gescheiden door een weg en een fietspad. Als golfbaan is het gebied in ontwikkeling sinds 1985 en in april 1986 was het terrein speelklaar.

Om duidelijke grenzen van het gebied te kunnen bepalen is bij het inventariseren als grens de af-rastering van het terrein genomen (hekwerk, draad).

Opgemerkt dient te worden dat vooral het westelijk gedeelte, grenzend aan het fietspad langs het Beatrixkanaal, een smalle strook bos en struiken bevat die vogelrijk is.

Langs de gehele oostzijde loopt de parallelweg van de autosnelweg A-2. Het belendende bosperceel aan de noordoostzijde is tegenwoordig arm aan broedvogels, in tegenstelling tot vroeger. De zuidoostzijde van het gebied grenst aan een volkstuinencomplex.

Voor meer informatie over het gebied verwijs ik naar het verslag van 2002. Beide complete verslagen liggen ter inzage bij de vogelwerkgroep.

Algemene informatie

Gezien de werkzaamheden die nu al uitgevoerd worden aan de autosnelweg zal het terrein een verandering ondergaan in verband met uitbreiding van deze snelweg. Concrete gegevens hierover ontbreken op dit moment, maar men verwacht in 2006 te starten met de aanleg van een zogenaamde 'fly over', waarvoor Rijkswaterstaat een gedeelte van de golfbaan nodig heeft.

Nog niet duidelijk is welk gedeelte van de omliggende bebossing ter compensatie aan de golfbaan

is de aanwezigheid op de golfbaan en omliggende gebieden van enkele bijzondere amfibieën, waaronder de Kamsalamander.

De Kamsalamander is een zeldzame soort en zowel de soort als haar leefgebied staat vermeld als streng beschermd in de Europese Habitatrichtlijn. In een rapport uitgevoerd in opdracht van Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat en uitgebracht in augustus 2001 wordt de aanwezigheid van grote aantallen volwassen Kamsalamanders op het complex bevestigd.

In de maand juli is er een vleermuiskast opgehangen, omdat er diverse soorten vleermuizen werden waargenomen. Op woensdag 17 september is er 's avonds een inventarisatie uitgevoerd onder leiding van de heer L. Klok. Er werd gebruik gemaakt van twee zogenaamde 'batdetectors'. Er zijn zes verschillende soorten vleermuizen aangetroffen: Watervleermuis; Laatvlieger; Dwergvleermuis; Rosse Vleermuis; Ruige Dwergvleermuis en de zeldzame Franjestaart. Naar aanleiding van de resultaten is besloten om in januari 2004 nog enkele kasten op te hangen. Diverse spelers hebben melding gedaan van de aanwezigheid van een vos op het complex. De 'Greenkeepers' en ikzelf hebben dit niet kunnen constateren. Wel hebben wij op verschillende plaatsen uitwerpselen van een vos aangetroffen, waardoor de aanwezigheid dus wordt bevestigd. Ook is er in het voor- en najaar melding gemaakt van een Roerdomp. Dit is helaas niet door mij bevestigd kunnen worden, ondanks diverse malen posten.

Inventarisatie en methodiek

Het veldwerk en de verslaglegging zijn uitgevoerd door Wil de Veer.

De gegevens voor de inventarisatie zijn verkregen door zeer regelmatige bezoeken op diverse tijdstippen van de dag, alsmede door het participeren in het nestkastonderzoek. Dit laatste in samenwerking met twee oud-leden van de vogelwerkgroep, de heren M. Bozuwa en P. Janssen, en verder M. van den Berk, T. Driessen, A. van den Hout en M. D'Achard van Enschut.

Gezien de afmeting, indeling en begaanbaarheid van het terrein is het geen probleem om in één ochtend het gehele gebied te karteren. Er is bij de inventarisatie uitgegaan van de SOVON-methodiek BMP Algemene soorten. Dit jaar is er bij het inventariseren medewerking verleend door mevrouw E. de Veer-Bax.

Methode

Alle soorten zijn gekarteerd. Per soort, die als broedvogel werd aangetroffen, werd uit de verzamelde gegevens het territorium gegeneerd. De vogels die gebruik hebben gemaakt van de nestkasten zijn alle meegeteld bij de territoria. De kartering is te voet uitgevoerd. Daarbij werd rekening gehouden met de maximale afstand waarover vogels gehoord kunnen worden. Alle relevante waarnemingen zijn verzameld op dagkaarten en later uitgewerkt op soortkaarten. Ten behoeve van de kartering van de Bosuil zijn een drietal avondbezoeken gebracht. Om te kijken welke soorten het terrein aandoen zijn meerdere bezoeken afgelegd op diverse tijden van de dag en onder diverse weersomstandigheden. Er is geen gebruik gemaakt van speciale technieken of hulpmiddelen, uitgezonderd bij het vaststellen van de eventuele territoria van de Bosuil. Hierbij werd een cassette recorder gebruikt.

Door mijn vele bezoeken aan de golfbaan buiten de inventarisatieronden om, zowel overdag als 's avonds, is er een goed beeld ontstaan over de soorten en aantallen vogels. In totaal zijn dit meer dan zestig bezoeken. Hierbij werd vaak gebruik gemaakt van de fiets.

Algemene informatie

In totaal zijn er dertien volledige rondes gelopen. Verder zijn er nog diverse bezoeken geweest, zowel overdag als 's avonds, waarin zogenaamde losse waarnemingen zijn gedaan. Dit waren echter geen volledige rondes.

Soorten

In totaal zijn er 75 soorten aangetroffen, in 2002 waren dit er 66, die zich lange of korte tijd op het terrein ophielden. Elf soorten zijn slechts eenmaal aangetroffen. Variatie in tijd hangt onder meer af van de tijd van het jaar, weersomstandigheden etc. Ook meegeteld zijn vogels die voedsel zoeken en/of jagen in of boven het per-

Overvliegende vogels zijn vanzelfsprekend niet meegeteld. Opvallende waarneming was een koppel Muskuseenden, dat enkele weken aanwezig was. Waarschijnlijk afkomstig van de nabijgelegen kinderboerderij in het Gemeentelijk Philips van Lenneppark.

Tabel met soorten die werden aangetroffen.

1	Dodaars	26	Houtduif	51	Goudhaantje
2	Fuut	27	Turkse Tortel	52	Bonte Vliegenvanger
3	Aalscholver	28	Kerkuil	53	Staartmees
4	Blauwe Reiger	29	Gierzwaluw	54	Matkop
5	Grauwe Gans	30	IJsvogel	55	Kuifmees
6	Nijlgans	31	Groene Specht	56	Zwarte Mees
7	Mandarijneend	32	Grote Bonte Specht	57	Pimpelmees
8	Wintertaling	33	Kleine Bonte Specht	58	Koolmees
9	Wilde Eend	34	Boerenzwaluw	59	Boomklever
10	Zomertaling	35	Huiszwaluw	60	Boomkruiper
11	Kuifeend	36	Witte Kwikstaart	61	Gaai
12	Havik	37	Winterkoning	62	Ekster
13	Sperwer	38	Heggenmus	63	Kauw
14	Buizerd	39	Roodborst	64	Zwarte Kraai
15	Torenavalk	40	Merel	65	Spreeuw
16	Patrijs	41	Kramsvogel	66	Vink
17	Fazant	42	Zanglijster	67	Keep
18	Waterhoen	43	Grote Lijster	68	Groenling
19	Meerkoet	44	Bosrietzanger	69	Putter
20	Scholekster	45	Kleine Karekiet	70	Sijs
21	Kievit	46	Braamsluiper	71	Barmsijs
22	Houtsnip	47	Tuinfluter	72	Kruisbek
23	Wulp	48	Zwartkop	73	Rietgors
24	Kokmeeuw	49	Tjiftjaf	74	Koperwiek
25	Holenduif	50	Fitis	75	Witgat

Broedvogels

Bij het vaststellen van de territoria is gekeken naar de fusieafstand en is rekening gehouden met datumgrenzen en uitsluitende waarnemingen, zoals opgesteld door SOVON. Tweede en/of vervolgbroedsels zijn, voor zover bekend, niet meegeteld. Het aantal vastgestelde territoria bedraagt 249. Het aantal verschillende soorten in deze territoria bedraagt 43. Het tussen haakjes vermelde getal betreft de territoria voor de soort.

Broedvogels die op De Rode Lijst staan

Aangetroffen territoria van vogels die op deze lijst staan zijn: Dodaars, IJsvogel en Groene Specht. Deze vallen onder motief C, wat staat voor: bedreigd. Van de Dodaars werden twee territoria vastgesteld, van de IJsvogel en van de Groene Specht werd één territorium vastgesteld. Van de Dodaars en Groene Specht zijn jongen waargenomen, waarbij opgemerkt dat één koppel Dodaarzen zelfs drie broedsels heeft gehad.

Tabel met broedvogels die werden aangetroffen.

1	Dodaars (2)	16	Roodborst (9)	31	Kuifmees (2)
2	Fuut (1)	17	Merel (9)	32	Zwarte Mees (3)
3	Wilde Eend (4)	18	Zanglijster (2)	33	Pimpelmees (41)
4	Fazant (6)	19	Grote Lijster (1)	34	Koolmees (36)
5	Waterhoen (6)	20	Bosrietzanger (1)	35	Boomklever (2)
6	Meerkoet (5)	21	Kleine Karekiet (9)	36	Boomkruiper (5)
7	Houtduif (9)	22	Braamsluiper (1)	37	Vlaamse Gaai (3)
8	Turkse Tortel (1)	23	Tuinfluit (3)	38	Ekster (8)
9	IJsvogel (1)	24	Zwartkop (8)	39	Kauw (2)
10	Groene Specht (1)	25	Tijftjaf (8)	40	Zwarte Kraai (3)
11	Grote Bonte Specht (2)	26	Fitis (5)	41	Spreeuw (1)
12	Kleine Bonte Specht (2)	27	Goudhaantje (7)	42	Vink (9)
13	Witte Kwikstaart (1)	28	Bonte Vliegenvanger (2)	43	Kruisbek (2)
14	Winterkoning (11)	29	Staartmees (6)		
15	Heggenmus (7)	30	Matkop (2)		

Nestkasten

In 2003 hingen er 132 nestkasten. Van deze kasten zijn er tijdens het broedseizoen 24 niet door vogels in gebruik geweest, waarbij de aantekening dat zeven kasten pas medio mei zijn opgehangen. Van de kasten waar wel gebruik van is gemaakt zijn er meerdere die twee- en soms zelfs driemaal zijn gebruikt.

Het betreft verschillende soorten kasten. Hierbij kan worden opgemerkt dat sommige kasten, gezien hun afmeting en doorsnede van het vlieggat, voor diverse vogelsoorten geschikt zijn. Als soort werd in de kasten gebroed door, op volgorde van dichtheid: Pimpelmees, Koolmees, Bonte Vliegenvanger, Spreeuw, Kauw, Boomklever en Zwarte Mees. Verder werd een nestkast gebruikt door een eekhoorn, die enkele jongen grootbracht. Van de Pimpelmees zijn 43 broedgevallen geconstateerd, waarvan tweemaal een tweede broedsel, en er zijn meer dan 165 jongen geteld; de Koolmees kende 36 broedgevallen en deze soort bracht meer dan 170 jongen groot; de Bonte Vliegenvanger werd in een kast aangetroffen met drie jongen; de Spreeuw broedde in een speciaal voor deze soort opgehangen kast en er werden vijf jongen geteld; de Kauw broedde in een Bosuilkast en bracht drie jongen groot; de Boomklever bezette een kast, waarin zich meerdere jongen bevonden; de Zwarte Mees broedde in een kast en bracht eveneens meerdere jongen groot*.

Opgemerkt dient te worden dat diverse kasten aan het eind van het seizoen 2002 zijn verhangen. Dit om de kans op bezetting van bepaalde soorten te vergroten.

In februari 2003 zijn diverse nieuwe kasten opgehangen in het oostelijk deel. In december is er in een loods een kast voor de Kerkuil geplaatst.

In het westelijk deel zijn later in het jaar vijftien kasten gehangen. Deze zijn nog niet meegeteld bij de gegevens van de nestkasten. Het betreft hier een apart project.

Vanaf januari 2003 is exact bijgehouden wat zich in de kast afspeelt, zodat in de komende jaren vergelijkingen kunnen worden gemaakt. Vanwege dit onderzoek zullen er in principe geen kasten meer worden verhangen.

Ook is er voor iedere kast een aparte nestkaart gemaakt met alle gegevens over de kast, zoals de grootte van de vliegopening, de hoogte waarop de kast is opgehangen, het soort boom waaraan de kast is bevestigd etc.

Bij wijze van experiment is er voor sommige vogels gebruik gemaakt van verschillende soorten geschikte kasten. Dit wordt gedaan om te kijken of er voorkeur bestaat voor een bepaald type kast, vlak bij elkaar hangend onder dezelfde omstandigheden.

* Om verstoring te voorkomen werden de nestkasten van de Boomklever en de Zwarte Mees niet geopend, zodat het exacte aantal jongen niet kon worden vastgesteld. De Boomklever had de naden van de nestkast dicht gesmeerd met klei en de Zwarte Mees broedde in een speciaal kastje, gemaakt voor de Boomkruiper.

Niet Broedvogels

Een aantal soorten gebruikt het terrein om te foerageren, als slaapplek of als tijdelijk rustgebied. Er kan onderscheid worden gemaakt voor soorten die het gehele jaar aanwezig zijn of alleen tijdens de trek.

Het gehele jaar waren aanwezig: Havik, Sperwer, Buizerd, Torenvalk en Kokmeeuw.

Vaak werden er Buizerds gezien die zich tegoed deden aan regenwormen die uit het gras werden getrokken.

In de periode september/oktober is er met enige regelmaat gepost op het dak van de schuilhut. Dit in verband met eventuele trekvogels. In verband met ziekte kon de inventarisatie tijdens de najaarstrek echter enige weken niet verder worden uitgevoerd.

De Torenvalk jaagt eveneens regelmatig op de golfbaan. De voor deze soort bestemde nestkast is in het begin van het jaar enkele tientallen meters verplaatst, zodat deze nu vrij staat. Het is de bedoeling om in het voorjaar een tweede kast te plaatsen.

Wintergasten waren: Groenling, Keep, Putter, Sijs, Barmsijs en Rietgors.

Zomergasten: Boven het gehele perceel is gedurende de zomerperiode grote activiteit waargenomen van de Gierzwaluw, Boerenzwaluw en Huiszwaluw, jagend op insecten en drinkend en modder verzamelend bij de waterpartijen. In de nabij gelegen woonwijk zijn nog twee nesten van de Huiszwaluw gevonden. Besloten is om bij een van de vijvers op het complex in het voorjaar wat leem uit te leggen.

Doortrekkers: Grauwe Gans, Nijlgans, Mandarijneend, Wintertaling, Zomertaling, Kuifeend, Houtsnip, Kramsvogel, Koperwiek en Witgat.

Diverse malen zijn een jagende Havik en Sperwer waargenomen en ook dit jaar zijn er verschillende prooiresten gevonden, vooral van de Houtduif (geslagen door de Havik).

Op 23 januari werd door mij een dode juveniel Buizerd gevonden. De vogel was sterk vermaard.

In een afgesloten ruimte bij de 'Driving Range' werden een groot aantal braakballen verzameld. Na onderzoek uitgevoerd door W. Deeben, bleek het hier, zeer verassend, om braakballen van een Kerkuil te gaan.

Van de in Nederland broedende vogels die één of meerdere malen werden waargenomen of waarvan is vastgesteld dat zij op het complex voorkomen, maar waar geen geldig territorium van kon worden vastgesteld, staan de Patrijs en de Kerkuil eveneens op De Rode Lijst (motief C). De Patrijs werd diverse malen met jongen gezien.

In tegenstelling tot 2002 werden de volgende zes soorten niet meer aangetroffen: Koekoek, Bosuil, Gekraagde Roodstaart, Huismus, Ringmus en Roek.

Hier tegenover staan vijftien nieuwe waarnemingen en/of vaststellingen, namelijk: Grauwe Gans, Mandarijneend, Wintertaling, Zomertaling, Kuifeend, Kievit, Houtsnip, Wulp, Kerkuil, Bosrietzanger, Braamsluiper, Keep, Putter, Barmsijs en Witgat.

Bespreking van de resultaten

Duidelijk is geworden dat het gebied ook in 2003 een grote verscheidenheid aan vogels laat zien. In 2002 waren dit er 66, dit jaar zijn er 75 soorten waargenomen. In begin jaren negentig werden er 38 soorten geteld. Verder valt op dat er een flinke stijging in het aantal territoria is vastgesteld. Dit waren er 137 in 2002 en dit jaar zijn het er 249. De vogeldichtheid van de broedvogels bedraagt 5,08 per ha. De grootste dichtheid wordt aangetroffen in het oostelijke deel van het terrein. Dit komt mede doordat in dit gedeelte de meeste nestkasten hangen. Onder andere van invloed op de aanwezigheid van soorten die niet permanent in het gebied zijn, zijn de weersomstandigheden. Dit kan te maken hebben met het aanbod van voedsel, temperatuur, wel of geen sneeuw, dichtgevroren vijvers etc.

Ten slotte

Ondanks het open karakter van het grootste gedeelte van het terrein werd verstoring nauwelijks waargenomen. Te hopen is dat de uitbreiding van de autosnelweg niet ten koste gaat van de fauna.

Opvallend en bewonderenswaardig zijn de betrokkenheid en het enthousiasme van eigenaar en personeel bij de hele flora en fauna van het gebied. Een dergelijk gebied zo dicht bij de grote stad moet alleen veranderd worden door middel van een verantwoord beleid van de overheid! Aan de eigenaar en de medewerkers zal het zeker niet liggen.

Dank aan : A. Jeurissen, eigenaar van de golfbaan, de 'Greenkeepers', en de leden van de vogelwerkgroep: J. van Kessel, W. Deeben, P. Wouters, J. Kolsters en J. Wouters voor hun waardevolle opmerkingen. Beide laatstgenoemden daarbij ook nog dank voor het nakijken van het complete rapport en W. Deeben voor het determineren van de braakballen.

